

הקהל לדורותיו

The Lessons of Hakhel

(1) דברים לא:ז-יג

(ז) ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל־ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את־העם הזה אל־הארץ אשר נשבע ה' לאבתם לתת להם ואתה תנחילנה אותם: (ח) וה' הוא ההלך לפניך הוא יהיה עמך לא ירפך ולא יעזבך לא תירא ולא תחת: (ט) ויכתב משה את־התורה הזאת ויתנה אל־הכהנים בני לוי הנשאים את־ארון ברית ה' ואל־כל־זקני ישראל: (י) ויצו משה אותם לאמור מקץ שבע שנים במעד שנת השמיטה בחג הסכות: (יא) בבוא כל־ישראל לראות את־פני ה' אלהיך במקום אשר יבחר תקרא את־התורה הזאת נגד כל־ישראל באזניהם: (יב) הקהל את־העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את־ה' אלהיכם ושמרו לעשות את־כל־דברי התורה הזאת: (יג) ובניהם אשר לא־ידעו ישמעו ולמדו ליראה את־ה' אלהיכם כל־הימים אשר אתם חיים על־האדמה אשר אתם עברים את־הירדן שמה לרשתה:

(2) דברים כו, טז-יט

(טז) היום הזה ה' אלהיך מצוך לעשות את־החקים האלה ואת־המשפטים ושמרת ועשית אותם בכל־לבבך ובכל־נפשך: (יז) את־ה' האמרת היום להיות לך לאלהים וללכת בדרכיו ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטי ו לשמע בקלו: (יח) וה' האמירך היום להיות לך לעם סגולה כאשר דבר־ך ולשמר כל־מצותיו: (יט) ולתתך עליון על כל־הגוים אשר עשה לתהלה ולשם ולתפארת ולהיתך עם־קדש לה' אלהיך כאשר דבר:

(3) קהלת יב:א

דברי חכמים כדרבנות וכמשמרות נטועים בעלי אספות נתנו מרעה אחד:

(4) דברים ז:ו

שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד:

(5) דה"א יז, כא

ובי בעמך ישראל גוי אחד בארץ אשר הלך האלהים לפדות לו עם לשום לך שם גדלות ונראות לגרש מפני עמך אשר פדית ממצרים גוים:

(6) תוספתא סוטה ז:ח-יא

- ח. מעשה בר' יוחנן בן ברוקה ור' לעזר חסמא שבאו מיבנה ללוד והקפילו פני ר' יהוש' בפקיעין. אמ' להם ר' יהושע, מה חידוש היה בבית המדרש היום, אמרו לו תלמידך אנו ומימך אנו שותין. אמ' להם אי אפשר שלא יהא חידוש בבית המדרש, שבת של מי היתה, אמרו לו של ר' לעזר בן עזריה היתה. אמ' להם היכן היתה הגדה. הקהל את האנשים והנשים והטף. אמ' להם מה דרש בה, אמ' לו, ר', כך דרש בה, אם אנשים באו ללמוד, נשים באו לשמוע, טפילין למה הן באין, כדי ליתן שכר למביאיהן.
- ט. ועוד אחרת דרש, את ה' האמרת היום... וה' האמירך היום. אמ' להם הק' ב'ה' כשם שעשיתם אותי חטיבה אחת בעולם אף אני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם הבא.
- י. ועוד אחרת דרש, דברי חכמים כדבונות וכמסמרות נטועים, מה דורבן זה מכוין את הפרה להביא חיים בעולם, אף דברי תורה אינן אלא חיין לעולם, שנ' עץ חיים היא וגו'. או מה דורבן זה מיטלטל, יכול אף כך דברי תורה, ת"ל וכמסמרות נטועים. [או אינן חסירין ולא יתירין, תלמוד לומר נטועים,] מה נטיעה פרה ורבה, אף דברי תורה פריין ורביין. בעלי אסופות. אילו שנכנסין ויושבין אסופות, אסופות, ואומ' על טמא טמא, ועל טהור טהור, על טמא במקומו, ועל טהור במקומו.
- יא. שמא יאמר אדם בדעתו הואיל ובית שמיי מטמין ובית הלל מטהרין, איש פל' אוסר ואיש פל' מתיר, למה אני למד תורה מעתה, ת"ל דברים, הדברים, אלה הדברים, כל הדברים נתנו מרועה אחד, אל אחד בראן, פרנס אחד נתנו, רבון כל המעשים ברוך הוא אמרו, אף אתה עשה לבך חדרי חדרים והכניס בה דברי בית שמיי ודברי בית הלל, דברי המטמאין ודברי המטהרין. אמ' להם אין דור יתום שר' ליעזר שרוי בתוכו.

(7) חגיגה ג' ע"א-ע"ב

תנו רבנן מעשה ברבי יוחנן בן ברוקה ורבי אלעזר (בן) חסמא שהלכו להקביל פני רבי יהושע בפקיעין אמר להם מה חידוש היה בבית המדרש היום אמרו לו תלמידך אנו ומימך אנו שותין אמר להם אף על פי כן אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש.

שבת של מי היתה שבת של רבי אלעזר בן עזריה היתה ובמה היתה הגדה היום אמרו לו בפרשת הקהל ומה דרש בה. הקהל את העם האנשים והנשים והטף אם אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע טף למה באין כדי ליתן שכר למביאיהן אמר להם מרגלית טובה היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני.

ועוד דרש את ה' האמרת היום... וה' האמירך היום.

אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם דכתיב שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר ומי בעמך ישראל גוי אחד בארץ.

ואף הוא פתח ודרש דברי חכמים כדבונות וכמסמרות נטועים בעלי אסופות נתנו מדועה אחד למה נמשלו דברי תורה לדרבן לומר לך מה דרבן זה מכוין את הפרה לתלמיה להוציא חיים לעולם אף דברי תורה מכוונין את לומדיהן מדרכי מיתה לדרכי חיים אי מה דרבן זה מטלטל אף דברי תורה מטלטלין תלמוד לומר מסמרות.

אי מה מסמר זה חסר ולא יתר אף דברי תורה חסירין ולא יתירין תלמוד לומר נטועים מה נטיעה זו פרה ורבה אף דברי תורה פריין ורביין בעלי אסופות אלו תלמידי חכמים שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה הללו מטמאין והללו מטהרין הללו אוסרין והללו מתירין הללו פוסלין והללו מכשירין.

שמא יאמר אדם היאך אני למד תורה מעתה תלמוד לומר כולם נתנו מדועה אחד אל אחד נתנו פרנס אחד אמרן מפי אדון כל המעשים ברוך הוא דכתיב וידבר אלהים את כל הדברים האלה.

אף אתה עשה אגניד כאפרנסת וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים את דברי אוסרין ואת דברי מתירין את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין בלשון הזה אמר להם אין דור יתום שרבי אלעזר בן עזריה שרוי בתוכו.

(8) ברכות כז ע"ב - כח ע"א

תנו רבנן: מעשה בתלמיד אחד שבא לפני רבי יהושע, אמר לו: תפלת ערבית רשות או חובה? אמר ליה: רשות. בא לפני רבן גמליאל, אמר לו: תפלת ערבית רשות או חובה? אמר לו: חובה. אמר לו: והלא רבי יהושע אמר לי רשות. אמר לו: המתן עד שיפנסו בעלי תריסין לבית המדרש. כשפנסו בעלי תריסין, עמד השואל ושאל: תפלת ערבית רשות או חובה? אמר לו רבן גמליאל: חובה. אמר להם רבן גמליאל לחכמים: כלום יש אדם שחולק בדבר זה? אמר ליה רבי יהושע: לאו. אמר לו: והלא משמך אמרו לי רשות! אמר ליה: יהושע, עמוד על רגליך ויעידו בך! עמד רבי יהושע על רגליו ואמר: אלמלא אני חי והוא מת, וכול החי להכחיש את המת. ועכשיו שאני חי והוא חי, היאך וכול החי להכחיש את החי? היה רבן גמליאל יושב ודורש, ורבי יהושע עומד על רגליו. עד שרננו כל העם ואמרו לחוצפית התורגמן: עמוד! ועמד. אמרי: עד כמה נצעריה וניזיל? בראש השנה אשתקד צעריה, בבכורות במעשה דרבי צדוק צעריה, הכא נמי צעריה! תא ונעבריה!

מאן נוקים ליה? נוקמיה לרבי יהושע? בעל מעשה הוא; נוקמיה לרבי עקיבא? דילמא עניש ליה, דלית ליה זכות אבות; אלא נוקמיה לרבי אלעזר בן עזריה, דהוא חכם, והוא עשיר, והוא עשירי לעזרא. הוא חכם, דאי מקשי ליה מפרק ליה; והוא עשיר, דאי אית ליה לפלוחי לבי קיסר, אף הוא אזל ופלח; והוא עשירי לעזרא, דאית ליה זכות אבות, ולא מצוי עניש ליה. אתו ואמרו ליה: ניחא ליה למר דליהוי ריש מתיבתא? אמר להו: איזיל ואימליך באינשי ביתי. אזל ואמליך בדביתהו. אמרה ליה: דלמא מעברין לך? אמר לה: [לשתמש אינש] יומא חדא בכסא דמוקרא ולמחר ליתבר. אמרה ליה: לית לך חירותא. ההוא יומא בר תמני סרי שני הוה. אתרחיש ליה ניסא ואהדרו ליה תמני סרי דרי חירותא. היינו דקאמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא בן שבעים שנה.

תנא: אותו היום סלקוהו לשומר הפתח, ונתנה להם רשות לתלמידים ליפנס.

שהיה רבן גמליאל מכריז ואומר:

כל תלמיד שאין תוכו כברו, לא יפנס לבית המדרש.

ההוא יומא אתוספו כמה ספסלי. אמר רבי יוחנן: פליגי בה אבא יוסף בן דוסתאי ורבנן; חד אמר אתוספו ארבע מאה ספסלי, וחד אמר שבע מאה ספסלי. הוה קא חלשא דעתיה דרבן גמליאל, אמר, דלמא חס ושלום מנעתי תורה מישראל? אחזו ליה בחלמיה חצבי חיורי דמלין קטמא. ולא היא, ההיא ליתובי דעתיה הוא דאחזו ליה. תנא: עדיות בו ביום נשנית. וכל היכא דאמרין בו ביום, ההוא יומא הוה. ולא היתה הלכה שהיתה תלויה בבית המדרש שלא פירשוהו. ואף רבן גמליאל לא מנע עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת, דתנן: בו ביום, בא יהודה גר עמוני לפניהם בבית המדרש, אמר להם: מה אני לבא בקהל? אמר לו רבן גמליאל: אסור אתה לבא בקהל. אמר לו רבי יהושע: מותר אתה לבא בקהל. אמר לו רבן גמליאל: והלא כבר נאמר: לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'. אמר לו רבי יהושע: וכי עמון ומואב במקומן הן יושבין? כבר עלה סנחריב מלך אשור ובלבל את כל האומות, שנאמר: ואסיר גבולות עמים ועתידותיהם שוסתי ואודיד כאביר יושבים. וכל דפריש, מרובא פריש.

אמר לו רבן גמליאל: והלא כבר נאמר: ואחרי כן אשיב את שבות בני עמון נאם ה'. וכבר שבו.

אמר לו רבי יהושע: והלא כבר נאמר: ושבתני את שבות עמי ישראל, ועדיין לא שבו. מיד התירוהו לבא בקהל.

אמר רבן גמליאל, הואיל והכי הוה, איזיל ואפייסיה לרבי יהושע. כי מטא לבייתה, חזינהו לאשיתא דביתיה דמשחרן. אמר לו: מכותלי ביתך אתה ניכר שפחמי אתה. אמר לו: אוי לו לדור שאתה פרנסו, שאי אתה יודע בצערן של תלמידי חכמים, במה הם מתפרנסים ובמה הם נזונים.

אמר לו: נעניתי לך, מחול לי! לא אשגח ביה. עשה בשביל כבוד אבא! פייס.

אמרו: מאן ניזיל ולימא להו לרבנן? אמר להו ההוא כובס: אנא אזילנא. שלח להו רבי יהושע לבי מדרשא: מאן דלביש מדא ילבש מדא, ומאן דלא לביש מדא ימר ליה למאן דלביש מדא: שלח מדך ואנא אלבשיה! אמר להו רבי עקיבא לרבנן: טרוקו גלי, דלא ליתו עבדי דרבן גמליאל ולצערו לרבנן.

אמר רבי יהושע: מוטב דאיקום ואיזיל אנא לגביהו. אתא, טרף אבבא, אמר להו: מזה בן מזה? ושאינו לא מזה ולא בן מזה יאמר למזה בן מזה מימך מי מערה ואפרך אפר מקלה. אמר לו רבי עקיבא: רבי יהושע, נתפייסת? כלום עשינו אלא בשביל כבודך? למחר אני ואתה נשפים לפתחו.

אמרי, היכי נעביד? נעבריה? גמירי: מעלין בקדש ואין מורידין. נדרוש מר חדא שבתא ומר חדא שבתא? אתי לקנאווי! אלא לדרוש רבן גמליאל תלתא שבת, ורבי אלעזר בן עזריה חדא שבתא. והיינו דאמר מר: שבת של מי היתה? של רבי אלעזר בן עזריה היתה. ואותו תלמיד, רבי שמעון בן יוחאי הוה.